

SLAVNÉ HRADY A ZÁMKY U NÁS A JEJICH TAJEMSTVÍ

Poklady architektury ● Přírodní skvosty ● Jídlo: Regionální speciality

1/2023

5. června 2023 / 59 Kč / www.etema.cz

TÉMA

116 stran
SPECIÁL
CESTOVÁNÍ

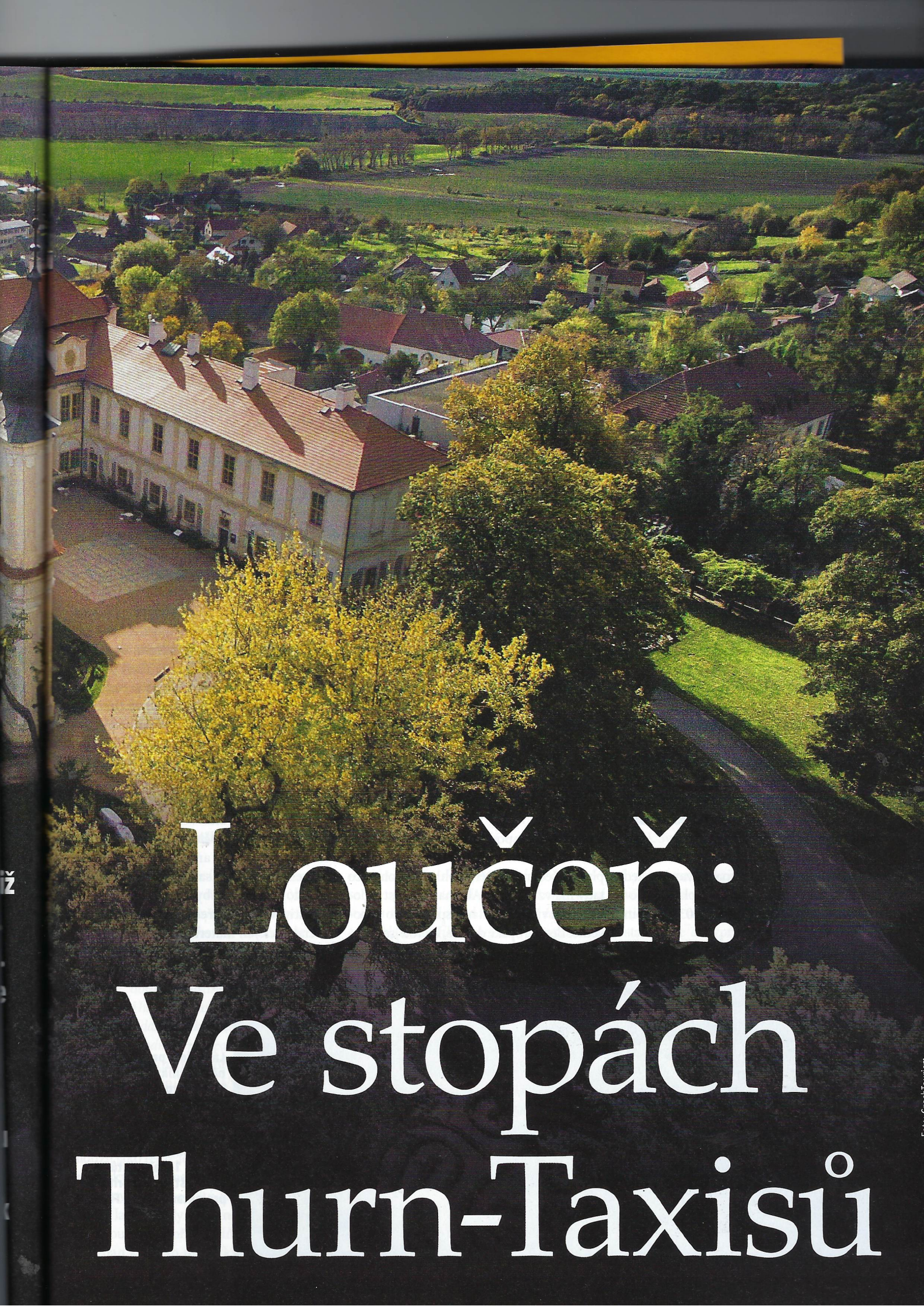
**Letní
dovolená
2023:**

Krásy Česka

An aerial photograph showing a village with a prominent church on the right, surrounded by dense green and yellowing trees. In the background, there are rolling hills and agricultural fields under a clear sky.

Kdysi působila ve velké poradenské kanceláři a bývala vyhledávanou inženýrkou ekonomie. Stačilo však jedno rozhodnutí, a její život se změnil od základu. V roce 2000 si totiž společnost, kterou vedla, koupila rozpadající se zámek Loučeň. Zprvu byznysová investice se postupně změnila v životní lásku. „Když jsem poprvé přijela na Loučeň, vůbec jsem netušila, že je tady zámek. Ale když jsem to tady viděla, okamžitě jsem cítila, že je mi tu dobře,” podotýká KATEŘINA ŠRÁMKOVÁ (54), jež si na vstupní investici 200 milionů korun z velké části půjčila od bank. „Až v roce 2034 splatíme poslední úvěr, pak teprve můžeme říct, že zámek vlastníme,” dodává s tím, že za největší úspěch považuje šesté místo v loňském žebříčku návštěvnosti památek (před sedmým Karlštejnem).

Loučeň: Ve stopách Thurn-Taxisů

■ Jak jste se stala zámeckou paní?

Je to jako v mnoha jiných případech – vše důležité je věcí náhody. U mě to platí na 100 procent. Kde jsem, s kým jsem a čím jsem, vše mi do života přivedla náhoda. Není to věc nějakého plánu, k němuž bych směřovala. To neznamená, že člověk sebou nechá mávat jako nějakým lístkem ve větru, novým příležitostí jsem vždy byla otevřená, a když mě zaujaly, pak jsem se na ně zaměřila... Přes známé, kteří na Loučeň měli chalupu, jsme se sem s tehdejším manželem dostali na víkendovou návštěvu a v rámci povídání u grilování jsme se dozvěděli, že zámecký areál se už několik let neúspěšně privatizuje. Slovo dalo slovo, a my se přihlásili do nového kola dražby. Podali jsme si oficiální přihlášku, která musela mít nějaké náležitosti, a naše nabídka vyhrála, protože byla nejlepší. *(Zajímavostí je, že od roku 1623 nebyla Loučeň nikdy prodána. Každá změna erbu na loučeňském panství byla důsledkem sňatkové politiky, kdy ženská dědička z předchozího rodu uvedla svým sňatkem na Loučeň rod nový. Takto tu vládli Valdštejnové, Fürstenberkové a po nich od roku 1809 Thurn-Taxisové. Se začátkem druhé světové války však šlechtická historie zámku končí, pozn. red.)*

■ Zámek Loučeň v té době byl ve vlastnictví ministerstva dopravy, resp. Ústředního dopravního institutu, jako školící zařízení, a vy jste za něj museli zaplatit 200 milionů korun...

To jsou všechno úvěry, kterých máme bezpočet. Jsou různě přeřinancované a teď máme konečné datum, kdy splatíme poslední úvěry – v květnu roku 2034. Potom už můžu jít do důchodu.

■ Loučeň je obec, jež má 1 300 obyvatel a nachází se 65 km do Prahy. Rodil se už tenkrát ve vaší hlavě podnikatelský plán, jak dosáhnout návštěvnosti 170 tisíc lidí ročně, což se vám již podařilo?

To určitě ne. My jsme v podstatě tomu areálu vtiskli náplň podle tehdy aktuálních dotačních možností. Vybrali jsme si jeden

„Přihlásili jsme se do dražby a zámek získali.“

z programů na podporu památek a šli jsme cestou, abychom v co nejvíce ohledech naplnili všechna kritéria ohledně toho, co tady má vzniknout. Aby naše žádost o dotaci měla vůbec šanci na úspěch. A to se povedlo. Bez evropské dotace, kterou jsme do-

kázali efektivně profinancovat, by se areál nedal opravit. Alespoň ne do té podoby, jak ho vidíte dneska.

■ Kdysi zde bylo železniční učiliště s internátem (1959–1968). Obvykle když někde byla nějaká státní instituce, nechovali se k památce moc vlídně. Vytrhali parkety a místo nich pokládali linolea a podobně. Postihlo něco podobného i zámek Loučeň?

Pochopitelně zámek, tak jak jsme ho v roce 2000 převzali, měl svou vnitřní dispozici a byl poplatný činnosti, kterou tady za Ústředního dopravního institutu měli. To znamená ubytování, vzdělávání, kuchyň, jídelna atd. Všechno bylo z materiálů, jaké byly během socialistické éry k dispozici. Takže ano, byla tady linolea, červené koberce, sametové závěsy. Ale přes to všechno to bylo velmi ohleduplné a kultivované prostředí. Když jsme nánosy socialistických materiálů dali pryč, hmot-

Foto: Petr Topič / MAFRA, archiv Zámku Loučeň

Lákadlem pro návštěvníky je kromě prohlídek s kostýmovanými průvodci i rozlehlý romantický anglický park s labyrintárem. Unikátní kolekci 12 labyrintů a bludišť navrhl britský projektant Adrian Fisher.

Podnikatelka Kateřina Šrámková koupila zámek Loučeň v roce 2000.

„Když je člověk mladý, rád riskuje a nepřemýšlí o tom, co bude zítra. Každopádně, kdybych do toho šla s vědomím, co všechno mě čeká, asi bych se rozmyslela. Ted' už je ale Loučeň naprosto přirozenou součástí mého já. Toto místo pro mě má a vždycky mělo kouzlo svým geniem loci. Je tady krásně v jakémkoliv ročním období, v jakékoliv denní době, za jakéhokoliv počasí...“

ná podstata zámku, který tu byl již od osmnáctého století, zůstala (už v roce 1911 byla na zámku zavedena elektřina, teplá voda a fungovalo ústřední topení, pozn. red.). A my jsme se řídili tím, co tady bylo původní. Nechali jsme maximum autentických dveří i zámků, vše, co jsme mohli uchovat pro budoucnost. Nic jsme nevyhazovali... Mimochodem, občas se zastaví i někdo, kdo tady kdysi byl na železničním učilišti. Vzpomínají, ve kterém okně měli svou ubikaci, kde byli kluci a kde holky a jak se navzájem navštěvovali. A vyprávějí i o tom, co všechno zažila zákoutí místního parku...

■ Kolik se toho podařilo zachovat z historických interiérů?

Z původního vybavení prakticky nic, formou pronájmu se vrátilo jen pár obrazů a několik kousků nábytku. (Interiéry zámku v roce 1945 vybrakovala sovětská armáda a místní obyvatelstvo. V roce 1946 odvezli zbytek inventáře komunisté. Reprezentační nábytek, obrazy, plastiky, stříbrné přibory a starobylé hodiny skončily v úředově předsedý vlády, další stovky předmětů byly odvezeny do Národního muzea a na další zámky, pozn. red.) Jediným historickým interiérem byla zámecká knihovna. Vyřezávané police jsou totiž součástí obložení stěn, a tak nešly demontovat a odvézt. V roce 1949 získalo zámek ministerstvo dopravy, jemuž sloužil jako rekreační a školící středisko. Ze zámeckých komnat se staly učebny, ložnice a sborovna. Historický nábytek nahradily školní lavice, stoly a palandy. A pak tu jednu dobu byla i obřadní síň zdejšího úřadu. Náš pan kastelán má fotky, jak v zámecké

knihovně probíhalo vítání malých loučenských občánků.

■ Jak jste tedy sháněli nábytek do zámku?

Zámek byl na počátku dvacátého století rezidencí rodiny Thurn-Taxisů a v rámci projektu revitalizace jsme v letech 2006 a 2007 nechali udělat kompletně napodobeniny dobového nábytku. Měli jsme k dispozici pouze 12 dobových fotografií, podle nichž jsme museli nejdříve vydedukovat, k jakému účelu konkrétní místnost sloužila. Zhotovitelská interiérová firma nám pak vše poskládala a zámek vybavila od textilních tapet přes nábytek až po drobné uživatelské předměty, jako je vycházková hůl, dobový ručník nebo papuče. Doslova nám zaplnili replikami historické sídlo do posledního špendlíčku.

„Thurn-Taxisové z Loučeň odešli jen s kufříčkem.“

■ Podařilo se vám něco získat i od rodiny Thurn-Taxisů?

Oni nic neměli. Bohužel v roce 1945 museli zámek opustit tak, jak byl. Odešli doslova s kufříčkem. Byť Thurn-Taxisové měli německé příjmení, byli vyloženě českou šlechtou a v zahraničí neměli jiné majetky. (Thurn-Taxisové patřili k nejstarším šlechtickým rodinám, jež na území Česka žily. Původem italská rodina – v Česku známá hlavně díky skoku na Velké pardubické – se proslavila hlavně poštovníctvím, které v 16. a 17. století ovládala ve velké části Evropy. Stali se například prvními provozovateli

▼ Příběh rodiny Thurn-Taxisů od roku 1870 do roku 1920 je hlavním námětem prohlídek, při kterých si průvodci oblékají i dobové kostýmy knížete i paní kněžny. Kníže Alexandr a kněžna Marie Thurn-Taxis se oproti zvyklostem své doby brali roku 1875 v italských Benátkách z pravé lásky a prožili spolu neuvěřitelných 59 let.

poštovní linky mezi Prahou a Vídní. V roce 1844 byla na Loučeň otevřena poštovní sběrna, jež byla roku 1861 povýšena na regulérní poštovní úřad. Ve srovnání s hlavní linií rodu, která pochází z německého Řezna, však nebyli čeští Thurn-Taxisové tak bohatí, pozn. red.) Takže přišli o veškeré své jmění a žili potom občanským životem, kdy se museli starat o to, aby se vůbec užívali. A stát zámek znárodnil. Je to podobný osud jako na jiných historických sídlech, kde žila šlechta. Prostě o vše přišli a veškerý itinerář se dával do depozitářů. Někam šly obrazy, jinam nábytek, na další svozové místo knihy...

■ Jste s potomky Thurn-Taxisů ještě v kontaktu?

Ano. Když jsme v roce 2017 slavili 10 let od otevření, pozvali jsme žijící potomky knížecího páru Alexandra a Marie Thurn-Taxisových. (Kníže Alexandr se roku 1851 narodil v Loučeň, kde v roce 1938 i zemřel. V roce 1875 se oženil s kněžnou Marií Alžbětou z Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfürstu, jež v roce 1934 zemřela v Loučeň, pozn. red.) Udělali si tady menší rodinnou sešlost, na niž dorazilo kolem dvaceti lidí. Bohužel z generace, která ještě zažila zámek v dětském věku, už tady nikdo nebyl. Buď jsou moc staří a nemohou cestovat, nebo již zemřeli. Byla tu i manželka posledního dědice, která žije ve Spojených státech. Byť je vysokého věku, je velmi vitální. Svého manžela ale poznala až v Americe. Takže tady skutečně nebyl nikdo, kdo by si pamatoval život rodiny na zámku, šlo většinou o vnoučata a pravnoučata. Všichni jsou ale rádi, jak objekt vypadá a že představujeme a vyprávíme veřejnosti příběh

jejich předků. Pro ně je to kus rodinné historie a nechtějí, aby zapadla.

■ **Čím může být zámek Loučeň (postavený v letech 1704 až 1713) pro návštěvníka zajímavý z hlediska historie?**

Výjimečnost zdejšího příběhu je v tom, že zámek vždy sloužil jako rodinná rezidence majitelů, kteří na panství opravdu hospodařili. Nebyla to rodina, jež měla povinnosti u dvora ve Vídni a sem přijížděla jenom příležitostně. Oni tady žili se vším, co k němu patřilo. Tehdy bylo součástí každodenního života, že se lidé neodkládali někam do ústavu, ale rodina se o ně postarala. Platilo to i o kněžně Marii, která byla ve vyšším věku už na invalidním vozíčku, protože po mrtvici zčásti ochrnula. A protože nebylo žádné důchodové zabezpečení, bylo povinností hlavy rodiny postarat se i o všechny ovdovělé či osiřelé příbuzné. Domácnost tedy tehdy tvořila spousta dalších lidí. Navíc kromě toho, že se Thurn-Taxisové starali o sebe, měli zodpovědnost i vůči lidem, kteří žili v obci a měli příjem z toho, že pracovali v jejich podnicích, na statcích nebo v lese. Thurn-Taxisové tady založili školu i sirotčinec, takže měli starost i o celý kraj.

■ **A například i o hudebního skladatele Bedřicha Smetanu?**

Ano, jak jsem zmiňovala, že starost majitelů loučeňského zámku nekončila s členy rodiny, jedním z těch, kdo byli podporováni, byl Bedřich Smetana. Součástí loučeňsko-dobrovického panství (*Alexandrův majetek zahrnoval bezmála 10 tisíc hektarů půdy na velkostatkách Dobrovice, Loučeň a Mcely, pozn. red.*) byla Jabkenická hájovna a Thurn-Taxisův nadlesní Josef Schwarz byl Smetanův švagr, manžel jeho dcery Žofie. Smetana v myslivně v Jabkenicích trávil posledních devět let (1875 až 1884) svého života a na zámek často docházel. Stal se blízkým přítelem rodiny a hrávali společně s Alexandrem, který uměl dobře na housle, ve zdejším hudebním salonku. V roce 1880 dokonce věnoval knížeti Alexandrovi skladbu nazvanou *Z domoviny*. V hudebním salonku stále máme klavírní křídlo, o němž se domníváme, že ho mistr zažil. Měli jsme tu odborníky na klavíry a ti říkali, že je to vídeňská mechanika z doby, kdy ještě Bedřich Smetana žil, a že se takové kusy běžně nestěhují... Takže pokud na zámku toto klavírní křídlo bylo, pak bylo pořízeno nové pro Bedřicha Smetanu. A je to tedy jedno z mála původních vyba-

Loučeň je jednou z nejnavštěvovanějších památek ve Středočeském kraji. Zámek, postavený na počátku 18. století a vlastněný rody Valdštejnů, Fürstenberků a Thurn-Taxisů, jen loni navštívilo 169 800 lidí. Mezi hrady a zámky se stal šestým nejnavštěvovanějším objektem v Česku. Celý zámecký areál je památkově chráněný.

vení interiéru zámku. Ale nemáme žádné účetní knihy, které by to potvrdzovaly. Každopádně Bedřich Smetana je osobnost, jež je se zámekem vyloženě spjatá, proto je tu také Smetanova procházka od zámku až k Jabkenické oboře. Ta je stálým lákadlem pro návštěvníky, kteří procházejí pěšky z Jabkenic do Loučeň nebo obráceně.

„Bedřich Smetana se stal blízkým přítelem rodiny.“

■ **Jak se stalo, že na zámku přebýval i německý spisovatel Rainer Maria Rilke?**

Šlechtici byli obecně podporovateli umění. On byl takto dvě léta po sobě hostem u kněžny Marie Thurn-Taxisové. Byla milovnicí poezie a s mladým Rilkem se potkala v Paříži. Poté u ní pobýval nejenom na Loučeň, ale i na jejím zámku Duino nedaleko Terstu v dnešní Itálii. Jeho slavné *Elegie z Duina* vznikly právě tam.

■ **Byl stěžejní osobou rodiny Thurn-Taxisů na zámku kníže Alexandr?**

Bezesporu. V Loučeňi se o něm mluvilo jako o starém pánovi. Dožil se pozhledného věku 87 let, takže zažil století plné změn, vývoje, průmyslové revoluce i politických převratů. Rodina Thurn-Taxisů měla rozsáhlé majetky, pole, zemědělské dvory, lesy, rybníky, byli to v podstatě kla-

sičtí hospodáři. A kromě toho se věnovali i rozvoji průmyslových podniků, protože měli cihelny, železnici i cukrovar (*ten založil už v roce 1831 Karel Anselm Thurn-Taxis v nedaleké Dobrovice, cukrovar funguje dodnes, pozn. red.*). Alexandr zemřel v roce 1938, takže už naštěstí nezažil druhou světovou válku.

■ **Alexandr byl vyhlášený cestovatel. Projevilo se to i na loučeňském panství?**

Šlechta se v druhé polovině devatenáctého století rozcestovala a k dobrým zvykllostem té doby patřilo objevovat exotické země, odkud si přiváželi i suvenýry. Kníže Alexandr rád cestoval a byl vášnivým lovcem. Uspořádal několik loveckých výprav do Afriky v doprovodu českého cestovatele Bedřicha Machulky, o svých dojmech a znalostech z ciziny přednášel v Náprstkově muzeu a byl členem spousty učených společností. Proto tady máme například malý orientální saloněk. A z různých koutů světa do Loučeň přivezl i exotická zvířata, takže tady měli například i antilopy. Kvůli tomu vznikla známá Jabkenická obora, jejíž část je dnes přístupná. Alexandr později věnoval trofeje exotických zvířat Národnímu muzeu v Praze.

■ **Je pravda, že se kníže Alexandr pustil i do obnovy anglického parku?**

Obnova už probíhala za jeho otce Hugua Maxmiliána z Thurn-Taxisu. V devatenáctém století to patřilo k trendům, aristokratické rodiny si zakládaly na tom, mít anglické

ké parky a francouzské zahrady, a Loučeň byla jedním ze zámků, jež to měly. (Kateřina Šrámková nyní na zámku nabízí i ubytování v domečku knížete Alexandra, který byl prý velký milovník žen a pro své zálety si postavil speciální domek. „Pikantní na tom je, že budova stojí naproti oknům ložnice kněžny,“ popisuje majitelka, pozn. red.)

■ Současná hlava rodu Thurn-Taxisů princ Albert je automobilovým závodníkem. Málo se ví, že Thurn-Taxisové stáli i u základu mladoboleslavské automobilky...

Ano. Když se mladoboleslavská automobilka Laurin a Klement přetvořila z obchodní společnosti na akciovou, rodina Thurn-Taxisů byla největším akcionářem nově vzniklého podniku. A nejstarší syn knížete Alexandra princ Erich (Thurn-Taxisové koupili v roce 1869 zámek v 5 km vzdálených Mcelích, aby tam podle tradice žil nejstarší syn rodu do doby, než se stane dědicem celého panství; Erich se tam narodil v roce 1876 a pak v Mcelích žil, než se jako nová hlava rodiny přestěhoval do Loučeň, pozn. red.) byl prvním předsedou správní rady. Dokonce po dvě funkční období, což bylo maximum, jaké tehdejší stanovy umožňovaly. Takže oni stáli za tím, co se dneska jmenuje Škoda Mladá Boleslav.

■ Erich byl tehdy i nadějným fotbalistou, levým křídlem zámeckého týmu...

Erich se vrátil ze studií na Cambridgeské univerzitě a přivezl s sebou novou hru – fotbal. Tak v roce 1893 vznikl v Loučeni zámecký kopací tým. Mužstvo odehrálo první oficiální fotbalové utkání v Česku na Císařské louce v Praze proti německému týmu Regatta (0:5). Tím jde o nejstarší fotbalový klub na území dnešní České republiky. Letos tak loučeňský fotbal slaví 130 let.

■ Pro návštěvníky je lákadlem park, který kdysi vznikl v Loučeni podle projektu staviatele Františka Maxmiliána Kaňky. Jak jste přišli na nápad mít zde 12 labyrintů?

Když jsme se pustili do celkové rekonstrukce zámeckých budov, věděli jsme, že musíme jít takovou cestou, aby se nám prostředky, jež jsme investovali, vracely. A že není jiná cesta než zpoplatnění vstupu do zámeckého parku. Ale protože jsme nechtěli být ti, kteří jen řeknou, že zavrou park a budou vybírat peníze, chtěli jsme dát lidem i nějakou přidanou hodnotu. A to bylo právě labyrintárium s desítkou bludišť, jež tady vzniklo v roce 2007. V roce 2011 přibyl labyrint jedenáctý a v roce 2016 dvanáctý.

■ Provádíte po zámku i vy osobně? Vyhlášené jsou zdejší prohlídky v dobových kostýmech...

Vždy říkám, že průvodcovství po zámku mám za odměnu. Když si na to najdu čas, což znamená, že mi nějaká jiná práce stojí. Ale rozhodně se snažím aspoň několik prohlídek ročně odchodit. Koncept našich prohlídek je postaven na myšlence, že vždy provází člen knížecí domácnosti. Každý z průvodců má přidělenou svou roli a kostým. Takže někdo provází jako kníže, někdo jako kněžna, já si oblékám kostým bílé paní, což je taková neuchopitelná, až virtuální postava. A protože je to moje dramaturgie, potřebuju znát reakce návštěvníků, zda jsme se trefili do jejich vkusu. Chci i vidět, jak se nám návštěvníci mění časem, abych věděla, jakým směrem budovat strategii pro rozvoj našeho areálu. Zatím vidíme, že chodí rodiče s dětmi i mladé páry, takže máme do budoucna naději. Mou vizí je to, co už jsem říkala v roce 2007 – aby každý Čech zámek Loučeň navštívil alespoň třikrát za život, poprvé jako dítě, podruhé jako dospělý se svými dětmi a potřetí jako prarodič se svými vnoučaty. Takže pokud se toto splní, máme teoreticky 30 milionů návštěv na příštích 50 let a budeme spokojeni.

„Průvodcovství po zámku mám za odměnu.“

telná, až virtuální postava. A protože je to moje dramaturgie, potřebuju znát reakce návštěvníků, zda jsme se trefili do jejich vkusu. Chci i vidět, jak se nám návštěvníci mění časem, abych věděla, jakým směrem budovat strategii pro rozvoj našeho areálu. Zatím vidíme, že chodí rodiče s dětmi i mladé páry, takže máme do budoucna naději. Mou vizí je to, co už jsem říkala v roce 2007 – aby každý Čech zámek Loučeň navštívil alespoň třikrát za život, poprvé jako dítě, podruhé jako dospělý se svými dětmi a potřetí jako prarodič se svými vnoučaty. Takže pokud se toto splní, máme teoreticky 30 milionů návštěv na příštích 50 let a budeme spokojeni.

Lubor Černošávek

Česká sklárna Koulier reagovala na korunovaci krále Karla III. ozdobami inspirovanými britským královským jablkem.

PŘÍBĚH SKLENĚNÝCH OZDOB

Majitelka zámku Loučeň Kateřina Šrámková se nedávno pustila s manželem do nového projektu. Zaměstnali propuštěné skláře z uzavřené provozovny na výrobu vánočních ozdob a v září 2021 se zrodila značka Koulier, jež se v malé vsi Oflenda na Vysočině specializuje na foukané vánoční ozdoby. Pomohla tomu náhoda. „V roce 2018 jsem si vymyslela koncept vánočních stromů na zámku Loučeň. Protože jsem nesehnala nikoho, kdo by mi navrhl kolekci ozdob, pustila jsem se do vymyšlení jejich podob sama. A v rámci toho jsem zjistila, že jedna ze sklárů na vánoční ozdoby s dlouhou tradicí, která měla extrémně šikovné lidi, musela ukončit svou činnost. To nám nebylo lidsky lhostejné, protože šlo o unikátní řemeslo. A tak jsme si s manželem řekli, že musíme něco udělat, a nabídli jim pracovní uplatnění. Přesunuli jsme sklárnu do nových prostor a pustili se do výroby. Nebyl to marketingový tah ani příležitost dalšího výdělků, pro nás je motivací příležitost zachránit řemeslo,“ vzpomíná Kateřina Šrámková. Koulier o sobě dal zatím nejvíce vědět při českém předsednictví v Evropské unii, kdy ozdobili vánoční strom přímo v Evropském parlamentu v Bruselu. „Měla jsem vízi, že v rámci našeho loučeňského příběhu bude vánoční strom v zámecké knihovně odkazovat na Brusel a strom v Bruselu by mohl odkazovat na Loučeň. Vytvořili jsme pro to novou secesní kolekci, jež měla ohromný ohlas jak u nás, tak v Evropském parlamentu. Snad se nám povedlo zavést nějakou tradici, že předsednická země tam vždy vyzdobí strom v duchu svých národních tradic,“ dodává Kateřina Šrámková, která se postarala i o to, že český strom s vlastními vánočními ozdobami do Bruselu dopravila. V Loučeni bude dvacet vánočních stromů, každý s jinými ozdobami, vidět zase o Vánocích. „V zimě k nám lidé přicházejí, aby viděli příběhy vánočních stromčků, v létě jdou třeba jen za tím, aby pobýli, poseděli a zapiknikovali.“